

Nr 344.

Av herrar **Kajser** och **Block**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 350, angående lönereglering för arméns och marinens personal m. m.*

I Kungl. Maj:ts förslag angående lönereglering för arméns och marinens personal m. m. (prop. nr 350) hava enligt vår mening vid bestämmandet av avlöning till fältläkarkårens och fältveterinärkårens samt marinläkarkårens personal icke tillbörligt beaktats omständigheter, som bort för-
anleda högre avlöning för personalen i fråga än den föreslagna.

Med hänvisning till det av generalfältläkaren den 17 mars 1921 i ärende avgivna utlåtande anse vi,

att läkar- och veterinärtjänsterna vid armén, från och med truppförbandsläkare- och veterinärbeställningarna, böra upptagas i löneplan för civilmilitär personal i lönegrad närmast över dem för beställningarna i fråga av Kungl. Maj:t föreslagna.

Då vad generalfältläkaren uti ovannämnda utlåtande anfört beträffande läkarbeställningarna vid armén, synes oss i tillämpliga delar gälla även motsvarande beställningar vid marinläkarkåren;

då rättvisan fordrar, att motsvarande beställningar vid de olika försvarsgrenarna erhålla motsvarande avlöning; samt

då marinöverläkaren, som innehar en chefsplats och bär ansvaret för hälso- och sjukvården vid marinen, synes oss på skäl och i enlighet med vad marinförvaltningen, såsom av bifogade i ärendet den 17 mars 1921 avgivna utlåtande framgår, föreslaget böra avlönas i likhet med den högre överdirektörsgraden, anse vi likaledes,

att marinläkare av 1:a graden, förste marinläkare och marinöverläkare böra upptagas i löneplan för civilmilitär personal närmast över dem för beställningarna i fråga av Kungl. Maj:t föreslagna.

Bihang till Riksdagens protokoll 1921. 4 saml. 136 häft. (Nr 344—346). 1

Vi få sålunda hemställa,

att riksdagen ville besluta, att nedanstående be- ställningar i löneplanen och tjänsteförteckning för civil- militär personal m. fl. upptagas i följande lönegrader:	
<i>bataljonsveterinär</i>	i 9 lönegraden
<i>bataljonsläkare, regementsveterinär,</i> <i>överläkare med bataljonsläkares</i> <i>lön vid garnisonssjukhuset i Stock-</i> <i>holm</i>	i 10 lönegraden
<i>regementsläkare, fältveterinär, över-</i> <i>läkare tillika chefläkare vid garni-</i> <i>sonssjukhuset i Stockholm</i>	i 12 lönegraden
<i>fältläkare</i>	i 14 lönegraden
<i>överfältläkare och överfältveterinär</i>	i 15 lönegraden
<i>marinläkare av 1:a graden</i>	i 11 lönegraden
<i>förste marinläkare</i>	i 14 lönegraden
<i>marinöverläkare</i>	i lönegrad mot-
	svarande 7:e löne-
	graden för office-
	rare m. fl.

Stockholm den 22 april 1921.

Fritz Kaijser.

F. Block.

Bilaga 1.

Underdånigt utlåtande.

Till åtlydnad av nådig befallning att avgiva underdånigt utlåtande i förevarande ärende får jag härmed i underdånighet anföra följande.

I Arméförvaltningens underdåniga utlåtande den 10 nästlidne månad rörande betänkandets förra del framhölls, att det vore mindre väsentligt, om fältläkare- och fältveterinärkårerna i avlöningshänseende likställdes med civila eller militära löntagare, endast synpunkter icke anlades vid beräkning av kårernas nuvarande löneförmåner, som med frångående av de utan riksdagen godtagna principer, kunde lända dessa till förfång.

Då detta enligt betänkandets andra del synes hava ägt rum, får jag i underdånighet framhålla de synpunkter, som jag ansett vid frågans avgörande böra vinna beaktande och tala häremot.

Vad här nedan anföres angående fältläkarkåren och läkarne, gäller principiellt även fältveterinärkåren och veterinärerna; med uttrycket läkarkårerna avses bägge dessa kårer.

För närvarande äro militärläkartjänsterna i stort sett — beträffande dels de vid truppförbanden anställda läkarne, dels fältläkarne — fullständigt likställda i avlöningshänseende med de motsvarande militära tjänsterna.

I vad avser truppläkarne är härom utförligare omnämnt i en å sid. 206 och följande i betänkandet lämnad redogörelse. Genom att nu, såsom i betänkandet skett, hänföra läkarkårerna icke till de militära, utan till de civilmilitära löneplanerna, blir konsekvensen den att läkarlönerna överallt, utom beträffande högsta lönegraden, bliva lägre än motsvarande militära löner. Såsom å sid. 199 anföres, hava de sakkunniga i viss mån undervärderat det militära arbetet i förhållande till det civila. Den militära beställningsinnehavaren uppnår ej slutlönen för den med honom jämförda civila befattningshavarens. Trots detta hava de sakkunniga ytterligare sänkt lönenivån för militärläkarne, så att dessa komma i sämre ställning än med dem jämställda militärer — en dubbel undervärdering av deras arbete således, som endast kan medföra sämre rekrytering av den militära läkarkåren än av den civila.

De skäl, som varit avgörande för de sakkunnigas hänförande av läkarkårernas löner till de civilmilitära löneplanerna, synas hava varit rent formella. En särskild löneplan har ansetts nödvändig för arméns civila personal; läkarkårerna vid armén äro civilmilitära, alltså hänföras de till denna löneplan. De sakkunniga hava å sid. 62 endast framhållit samma skäl som i första delen av sitt betänkande dvs. olikheterna i rekryterings-, befordrings-, tjänstgörings- och nu även pensionsförhållanden. Med olikheten i pensionsavseende torde i detta sammanhang avses den högre pensionsåldern för regements- och fältläkare, i det att dessa erhålla sin pension fem år senare än motsvarande militära löneinnehavare. Detta synes mig emellertid snarast hava bort föranleda, såsom också reservationsvis å sidan 208 översta stycket framhållits, förbättrade löneförmåner, icke, såsom de sakkunniga synes anse, ogynnsammare ställning i förhållande till den stridande personalen. Icke heller synes den omständigheten, att läkarkårerna hava längre och dyrbarare utbildningstid och senare komma i åtnjutande av sina löneförmåner, skäligen böra läggas dem till last. I vad mån övriga av sakkunniga berörda förhållanden — i rekryterings- o. s. v. hänseende — kunna omintetgöra möjligheten till jämförelse med de militära lönegraderna, undandraget sig ett bedömande; det framgår i varje fall icke av här förebragta utredning.

Oavsett benämningen synas de sakkunniga hava bortsett från de grundväsentliga olikheterna mellan läkarkårerna å ena sidan och arméns övriga civilmilitära lönetagare å den andra, liksom även från likheterna med de militära specialkårerna.

Truppläkarna äga genom sin militära utbildning, sin förvaltnings- och undervisningsskyldighet, sitt deltagande i rent militära tjänsteförrättningar — inskrivningsförrättningar, fält- och fälttjänstövningar o. s. v. — lika många jämförelsepunkter med de militära, särskilt de icke stridande lönetagarne, som få med de civila kollegerna. På grund av sin med övriga civilmilitära befattningssinne-

havare fullständigt olika ställning skulle kårerna likaväl kunna överföras till och benämnas militära kårer. — Det hade i detta hänseende varit av intresse att erfara, huruvida intendenturkåren nu skulle förts till de civilmilitära löneplanerna, därest riksdagen 1914 godtagit den kungl. propositionen utan ändring och låtit intendenturkåren förbliva civilmilitär. — Den väsentliga olikheten synes vara, att läkarne genom sin långa utbildningstid senare inkomma på ordinarie med de militära lönetagarna jämförliga tjänstgöringsförhållanden, men synes detta icke behöft föranleda de konsekvenser, vartill sakkunniga kommit.

Det torde vara tydligt, att med undantag av läkarkårerna övriga till civilmilitär personal nu hörande löntagare utöva rent civilt arbete och kunna på ett helt annat sätt jämföras med motsvarande tjänsteinnehavare inom civila ämbetsverk.

För att, som de sakkunniga uttryckt det i förra delen av sitt betänkande, undvika slitningar och misshälligheter, hade utan allt tvivel det varit både enklast och rättvisast att icke utan mycket vägande skäl frångå den jämlikhetsprincip mellan arméns olika kårer, som hittills kunnat ernås.

Emellertid är det hittills anförda endast relativa synpunkter. Även i och för sig äro lönerna icke kompenserade, motsvarande penningvärdets fall och torde man i detta hänseende kunna i princip godtaga, vad de militära reservanterna å sid. 199 anført.

Beträffande truppläkarne bör framhållas den synnerliga vikten av att erhålla dessa tjänster, stommen för den militära sjukvården, så väl besatta som möjligt. Då riksdagen år 1911 godtog den nuvarande organisationen i dess stora huvuddrag med förbättrade löner, likställda i princip med motsvarande militära, skedde detta mot en kompensation, bestående i indragning av ett stort antal militärläkarbeställningar. Trots detta är fortfarande omkring $\frac{1}{4}$ -del av samtliga bataljonsläkartjänster vid truppförbanden vakanta, en omständighet, vilken är förenad med åtskilliga olägenheter, i det, förutom det att krigsberedskapen härigenom minskas, ställföreträdarna för de ordinarie läkarna orsaka dryga kostnader ej endast genom direkta utgifter i dagarvode utan även indirekt genom ovana i förvaltningen, exempelvis i fråga om läkemedelsutgifter, och vid handhavande av sjukvården genom bristande rutin, onödig sjukskrivning med därav föranledd inskränkning i manskapets tjänstgöring. Det kan under sådana förhållanden, och då ökade skyldigheter för truppläkarne ställas i utsikt — se sid. 124 — icke med känedom om det synnerligen ansvarsfulla arbete, som påvilar truppläkarne, vara klokt att tillmäta deras löner alltför knäppt.

Härtill kommer, att sjukvårdsstyrelsen dels under senare åren ej oväsentligt utökat läkarnes arbete — såväl i hälsovårdande som ock i direkt sjukvårdande avseende med väsentligt skärpt fordran å detsamma — dels avser att i samband med det under utarbetande varande härordningsförslaget pålägga truppläkarne ytterligare fordringar i sanitetstaktiskt avseende.

Utgående från de sakkunnigas formel, att arbetets art och tjänsteansvarets betydenhet skall vara normgivande, må endast beträffande det senare erinras om, huru detta tager sig uttryck i bland annat militieombudsmannens årsberättelser; här ådrager sig yngste truppläkaren enahanda ansvar som truppförbandschef och truppslagsinspektör beträffande utövad sjukvård.

I den händelse läkarne anses böra hänvisas till de civilmilitära löneplanerna, måste sålunda bestämt understrykas rättmätigheten och klokheten i den reservation, som av krigsrådet Sterky lämnats å sid. 206, avseende *truppläkarnes* förbättrade avlöningssmöjligheter, och vars såväl motivering som slutledning jag till alla delar vitsordar.

Vad angår *fältläkarne* fäster jag synnerligen stort avseende vid dessa befattningar. I krigstid oundgängliga, äro de i fredstid de organ, som göra det möjligt för sjukvårdsstyrelsen att i varje detalj följa hälso- och sjukvårdsarbetet i arméfördelningarne samt att kunna arbeta med en jämförelsevis ringa personal i styrelsen. — Av dessa skäl har också deras arbete under senare åren i betydlig grad utökats. Det ligger stor vikt på, att dessas innehavare rekryteras bland kårens förnämsta medlemmar, oberoende av förläggningssorten. Härav följer, att ej sällan transport måste äga rum, med därav följande ekonomiska uppoffringar dels direkt dels indirekt genom förlust av den enskilda praktik, som förvärvats å förutvarande bostadsort.

På grund därav är det oundgängligen nödvändigt att dessa befattningshavare tillförsäkras högsta möjliga löneförmåner, ej under den lönegrad, de f. n. hava, nämligen överstelöjtnants respektive majors (fältveterinär), därest militär löneplan tillämpas, eljes en lönegrad över den nu av sakkunniga föreslagna.

Enligt nu gällande avlöningsstater uppbära *överfältläkare* och *överfältveterinär* högre avlöning än överstelöjtnant men lägre än överste. Enligt de sakkunnigas förslag skulle däremot överfältläkaren och överfältveterinären först efter 3 tjänsteår komma upp till samma lön, som tillkommer överstelöjtnant redan vid tjänstens tillträädande. De måste vidare senast vid 51 års ålder hava erhållit fullmakt å beställningen för att vara i tillfälle komma upp i högsta löneklassen inom lönegraden.

Jag anser emellertid nödvändigt, att överfältläkaren och överfältveterinären i avlöningshänseende erhålla förbättrad ställning. De små befodringsmöjligheter, som för läkarkårerna föreligga, nödvändigheten att rekrytera dessa tjänster med bästa krafter, oavsett förmögenhetsvillkor, förutvarande tjänstgöringsort, enskild praktik samt den synnerligen specialiserade och mångsidiga tjänstgöringen synas ofrånkomligt motivera detta. I denna riktning — i princip likställdhet med överste och marinöverläkare — hava 1914 års senare riksdag uttryckligen och även 1918 års riksdag uttalat sig. Lön lika med överdirektör av lägre grad synes motiverad eller, därest militär löneplan tillämpas, överstes avlöningsförmåner.

Beträffande beräkningen av *bataljonsläkares vid fältläkarkåren och fältläkarstipendiaters* löneförmåner är intet att erinra; dessa befattningshavare intaga i tjänstgöringavseende, såsom de sakkunniga erinrat, en särställning och kunna icke i avlöningshänseende utan vidare jämföras med vare sig civila eller militära lönetagare.

Några ord angående militärläkarnes enskilda läkarverksamhet eller praktik torde här vara på sin plats. De sakkunniga erkänna å sidan 66, att möjligheten

för läkarne att genom enskild praktik bereda sig ökade inkomster haft inflytande på deras beslut att placera vissa läkare i lägre lönegrad, än vad måhända annars tilläventyrs kunnat äga rum. Härtill må anföras följande. Den svenska läkarkårens möjligheter till gynnsam ekonomisk ställning torde vara ett faktum, med vilket man måste räkna för att kunna rekrytera fältläkarkåren, och gäller detta samtliga tjänsteklasser. Tages icke hänsyn härtill, riskerar man att erhålla personal, som icke kan jämföras med de bästa av de civila läkarbefattningarnes innehavare eller med de enskilt praktiserande läkarne. Beträffande praktiken är denna antingen gynnsam för tjänsten, sålunda eftersträvansvärd från militärtjänstens synpunkt, eller är den hinderlig för tjänsten, och böra då möjligheterna för densamma kringskäras. I förra fallet erfordras synnerligen goda avlöningsförmåner för att locka skickliga läkare till den efter de lämnade vakanssiffrorna, om ej efter annat att döma, mycket litet lockande militärläkartjänsten. Är enskild verksamhet ej eftersträvansvärd, måste lönerna tagas till så stora, att de uppväga förlusten av det med enskild praktisk och vetenskaplig verksamhet förbundna intresset och inkomsterna.

Nu är av närliggande och av riksdagen godtagna skäl enskild verksamhet framförallt för truppläkarne en nödvändig betingelse, alltså inträder det förra alternativet att åt armén förvärva *betrodde*, enskilda praktiserande läkare. De ökade inkomster, den civila praktiken kan medföra, kunna således icke gärna få vara anledning till sänkandet av lönen för truppläkarne. De äro i sanning i hög grad behöfliga, för att möjliggöra förräntande och amortering av de i allmänhet särskilt i dessa tider stora skulder, läkarne åsamka sig för den långa utbildningen, dels i och för examen, dels därutöver i och för kompetens till tjänsten. Dessutom bör man betänka, att den civila praktiken och sålunda därmed förenade inkomster i ej oväsentlig grad ogynnsamt påverkas av de bortkommenderingar från bostadsorten till övningar av allehanda slag, vilka esomoftast — ej sällan plötsligt och oförväntat — äga rum.

Från och med fältläkare uppåt är kringskärande av den enskilda verksamheten en lika nödvändig fordran. I båda fallen måste fullgoda läkare erövrast från de enskilda arbetsfälten, och avlöningarna lämpas därefter.

Halvmesyrrer, såsom de här av sakkunniga föreslagna läkarlönerna måste betraktas, lämna fältet öppet åt förvärvande av icke önskvärda element.

Sjuksköterskornas löner böra vara enahanda vid truppförbanden som vid garnisonssjukhuset (sid. 185—188). Garnisonssjukhusens sköterskor torde i regeln hava mer arbetsfylld dag och beträffande ansvaret icke äga mindre dylikt. Lämpligen sättas samtliga löner till 930 kronor.

Beträffande ålderstilläggen för såväl husmoder som sjuksköterskor torde dessa böra i likhet med bestämmelserna för en del av de civila sjukhusköterskorna fastställas att utgå efter respektive 3 och 6 års tjänst för såväl sjukhusköterskorna som truppförbandssköterskorna, även om de senare mera sällan torde komma i åtnjutande av dem.

Beträffande *sjukvårdspersonalen i övrigt* anser jag mig liksom de sakkunniga icke för närvarande kunna definitivt föreslå avlöningsförmåner för de olika sjukhusen.

Önskvärt vore, att militära lönetagarne, om de skola jämföras med kommunikationsverkens, även beträffande förmåner i sjukvårdsavseende fullt likställas med dessa; då detta emellertid måste bli för föremål för särskild prövning, har jag icke något att erinra mot, vad de sakkunniga i detta avseende anfört.

Såsom en sammanfattning av vad jag ovan anfört får jag i underdånighet uttala såsom min åsikt,

att läkar- och veterinärtjänsterna vid armén, från och med truppförbandsläkare- och veterinärbeställningarna, böra hänföras till närmast högre lönegrader än de av sakkunniga föreslagna,

att i annat fall full likställighet med vederbörande militära beställningsinnehavare i avlöningsavseende bör tillförsäkras läkarne och veterinärerna enligt den föreslagna militära löneplanen, givetvis dock under förutsättning, att någon ned-sättning av de av de sakkunniga föreslagna beloppen under inga omständigheter äger rum.

Stockholm den 17 mars 1921.

Fritz Bauer.

C. Barre.

Vidimeras;
Ex officio:

E. Kjellström
Registrator.

Bilaga 2.

Stockholm den 17 mars 1921.

(Å nåd. remiss den 10 mars 1921 av de militära avlöningssakkunnigas betänkande angående lönereglering för arméns och marinens personal del II).

Underdånigt utlåtande.

Beträffande marinöverintendenten och marinöverläkaren, av vilka den förre hän-

förts till nämnda lönegrad och den senare till motsvarande lönegrad i löneplanen för civilmilitär personal m. fl., anser marinförvaltningen skäligt, att de i stället föras till respektive 7:e och en lönegrad mellan den 15:e och den 16:e, motsvarande högre överdirektörsgraden i löneplanen för departementen och de centrala ämbetsverken. Tjänsteansvaret i dessa befattningar torde vara jämförligt med det i sistnämnda grad. De äro slutbefattningar, från vilka befordran icke vidare kan ske, åtföljas av chefskapet för var sin civilmilitära kår jämte avdelning i marinförvaltningen och medföra ett betydande ansvar både under fredsförhållanden och särskilt vid mobilisering — — — — —. Beträffande marinöverläkarebefattningen, å vilken vilar ansvaret för hälso- och sjukvården vid marinen, torde befordran härtill i regel medföra reduktion av föregående inkomster, enär den enskilda praktik, som kan utövas på denna post, endast är av begränsad omfattning. Enahanda förhållande har lett till höjning av avlöningsförmånerna för generaldirektören i medicinalstyrelsen och för generalfältläkaren.

Underdånigst

På kungl. marinförvaltningens vägnar

Henry Lindberg.

Johan Nilson.

Vidimeras:

R. Scherberg.

Aja Landorf.